

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., váci körút 23.

SZERKESZTI

Egész évre házhoz küldve . . . frt 7.—
Félévre . . . . . " 3.50
Negyedévre . . . . . " 1.75

lová minden küldemény intézendő.

SZABOLCSI MIKSA.

Egyes szám ára 14 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom: I. Ferencz József. 1888. deczember 2-ára. — Zsidó magyar művészek. (Tárczacikk.) Szerkeszti: Feleki Sándor. — A zsidó népiskola az 1887/8-ik iskolaévben. Irta: Dr. Hammer Izrael. — Az áttérésről. — Talált levélváltás. — Reflexiók Reich Ignácznak a kultuszminiszterhez intézett felterjesztésére, Mardochai Hajehuditól. — Előfizetési felhívás. — Hetinaptár. — Hírek. — Hirdetések.

I. Ferencz József.

(1888. deczember 2-ára.)

Történt 1850-ben.

A Przmsl melletti tág sikságon különféle ezredek fényes phalanxai állottak, várva a pilanatot, melyben a fiatal utalkodó soraikon végig lovagol és katonai üdvözlétüket fogadja.

Mint mikor szép nyári napon hirtelen támadt szél reszketteti meg egyszerre az őserdő hatalmas fáit, úgy suhogott, úgy viharzott végig a majdnem végtelen katonarendeken a fegyverrel való köszöntés, melylyel az addig mozdulatlan élő falak a ragyogó kísérettel feléjük vágató 20 éves császárt fogadták.

Az arcvonal szélső jobbszárnyán titántermetű, hatalmas alak állott, kezében az ezred zászlója, mellén a fényes érdemjelek egész sora.

A büszke lobogó egész földig hajlott a legmagasabb hadur előtt, kinek tekintete a csodálat kifejezésével nyugodott a herkulesi őrmesteren.

A császár megállította lovát; háta mögött megállott egész kísérete, míg az uralkodó a következő párbeszédbe elegyedett a daliás zászlótartóval:

— Hány év óta szolgál?

— Kilencz év óta, felség.

— Hol szerezte érdemjeleit?

— Az ezüst vitézségi érmet, felséges ur, Magyarországon szereztem, midőn ötödmagammal az ellenség egy csapatja által elragadt ütegünket szabadítottam meg; az arany érdemkeresztet Itáliából hoztam, hol parancsnokoló tábornokunkat vágtam ki a felkelők soraiból; a nagy arany vitézségi éremmel szintén Olaszországban tüntettek ki, midőn az ellenség egy cselét hiúsítottam meg, mely egész csapatunkat nagy veszedelembe ejtette.

Az őrmester még tovább folytatta volna, de a fiatal császár hirtelen a mögötte álló tábornokhoz fordult, kihez a következő, inkább szemrehányó, mint kérdő szavakat intézte: *Warum trägt der Mann nicht das Offiziers-Porte-épée?*

A tábornok nem tudott felelni, de előteremtették rögtön a zászlótartó kapitányát, kitől a császár, miután látta, hogy zavarba jő, halkkal azt kérdezte: iszákos talán, hanyag-e a szolgálatban, vagy nem tud írni, olvasni?

— Elég művelt, felség, — válaszolt bizonytalan hangon a kérdezett — jó magaviseletű is és a szolgálatban megbízható, de — *Schwarz Ábrahámnak* hívják és zsidó!

A császár arczán nemes harag gyulladt ki: *Was, Jude?* — szólt — *wer des Kaisers Rock trägt, ist Soldat, und ein braver Soldat wird Offizier!*

Még nem fejezte be dorgáló szavát a fennen gondolkodó ifju császár, midőn nagy Radeczky kilépett a körből és a zászlótartó őrmesterhez így szólt!

— Herr Lieutenant Schwarz, treten Sie vor!

A zászlótartó azonban nem mozdult; Schwarznak hívták ugyan, de nem Schwarz hadnagynak.

Erre az uralkodó hangos parancsoló szóval fordult a szárny élén álló altiszthez:

Fahnenträger, Herr Oberlieutenant Schwarz, treten Sie vor!

Az óriás lángoló arcczal lépett ki a sorból és hős Radeczky sajátkezüleg csatolta derekára az előhozott tiszti kardot.

Schwarz főhadnagy mire vitte, mi lett belőle, nem tudjuk, de azt igenis tudjuk, hogy 40 év óta Ausztria császára és 21 év óta édes hazánk legalkotmányosabban, legigazságosabban

uralkodó, imádva szeretett felséges királya, soha másképen, mint ama szavak szellemében, melyeket a galicziai maneverek mezején hangoztatott, nem cselekedett.

Nem csak az uralkodó iránti hódolat, de a háladatosság is a zsidó kiváló tulajdona. Ferencz József császár és király iránt a zsidó örök, szívéből soha ki nem oltható hálát és imádatszerű szeretetet táplál; mert soha uralkodónak annyit nem köszönhetett, mint Ferencz József császár- és királynak.

1848. deczember 2-án lépett a Habsburgok trónjára, és 1848 márczius 4-én a császár által kiadott alkotmány 1. alaptörvénye már ezt tartalmazta:

A politikai és polgári jogok élvezetése a felekezettől teljesen független.

Világító szövétnekként vezette eme fenséges elv uralkodásában Ferencz József császárt és királyt és ugyanezen magasztos elv világlik ki, de még csak ragyogóbban a királyi szavakból, melyeket az uralkodó 38 évvel később a nyitrai zsidó hitközség vezetőihez intézett:

A feltétlen egyenjogóság minden tekintetben az igazság parancsolata.

1867. A félreértések elmúltak, nemzet és király egymást megértette és megszerette; megteremtették a létet biztosító alaptörvényeket és az ezekre közvetlen következő alaptörvény, a 17. a zsidók feltétlen egyenjogóságát mondja ki.

21 év mult el azóta. Soha uralkodó na-

gyobb tisztelője, igazabb megvédője a törvényeknek nem volt, mint a mi királyunk.

Atyai szíve, fennen gondolkodása külömbiséget nem tesz hü alattvalói közt; egyenlő szeretettel szeret mindnyájunkat, egyenlően közel állunk szívéhez mindnyájan.

A zsidó legdrágább kincse az Ő uralkodásával függ össze; emberi és polgári jogai elválaszthatlanok az Ő nevéből. Hol vegyünk hát szót, hogy határt nem ismerő szeretetünknek és hódolatunknak a legatyáibb uralkodó, a legnemesebb, a legjobb és a leglovagiasabb király iránt kifejezzük?

Nincs erre szó, nincs erre kifejezés.

Lelkünk csak forró imában emelkedik a királyok királyához:

Áldd meg örökkévaló, mindenható Isten, népek és nemzetek birája, világ Ura, ki dicsőségedben részesited a királyt, bölcsességed forrását nyitod meg előtte: áldd meg, ó áldd meg eme nagy birodalom ujáteremtőjét, legbölcsőbb vezérét és népei leghüségesebb, legjobb pásztorát! Áldd meg leggazdagabb áldással I. Ferencz József császár- és királyt! Tarts távol tőle bajt és gonoszt, kint és fájdalmat, aczéld meg erejét, tartsd épen egészségét és hosszabítsd még napjait az emberi lét legszélsőbb határáig! Tanácsodat kölcsönözd neki, és örangyalaid küldd melléje. Koronázd dicsőséggel drága fejét és hadd érje szeretett és hü népei teljes meglegedését, boldogságát, mert abban legnagyobb boldogságát találja ő is. Engedd, o

Zsidó magyar művészek.

Szerkeszti: Feleki Sándor.

I. Horovitz Lipót.

Az e napokban a műcsarnokban megnyílt kiállításnak egyik fénypontja Horovitz Lipót festőművésznek két műve: Jókai Mór koszorus költőnk és Sapieha herceg arczképe. Az összes kritikusok csodálattal eltelve írják e két festményről s azt állítják, hogy Horovitz alakjaiban a szellem, a tartás, szóval a festettnek egész lénye oly mesterileg, oly élethűen van visszaadva, hogy felülmúlja még Benczur Gyulát is, a ki pedig az arczképfestésben egész Európában fényes hirnévre tett szert.

Az osztatlan elismerést, a magasztaló cikkeket nem új emberre halmozzák. Horovitz nevét, bár még csak 44 éves, ismerik mindenütt, a hol tudják mi a művészet. Arczképei és egyéb festményei már rég kivívták számára e méltán megérdemelt művész nevet, kivívták különösen külföldön, mert sajnos, Horovitz is azok közé tartozik kik, ámbár hazájukon igaz szeretettel csüggnek, a kényszerítő körülmények folytán a külföldön élnek és alkotnak.

Bennünket Horovitz különösen érdekel, mert magyar művész még pedig z s i d ó magyar művész,

a mennyiben nem csak ezt a hitet követi, hanem festményeinek jó részében is tisztán zsidó motívumokat találunk. És éppen ezekkel érte el a legkiválóbb sikert, ezek szerezték meg számára a fényes hírnevet. A „Zsidó iskola“ és „Jeruzsálem pusztulásának emléknapja“ világosan bizonyítják ezt.

Horovitz született Kassán 1843-ban. Ő nála is, mint minden művésznél, már gyermekkorában felébredt a vágy, hogy festő legyen. Szülei ügyvédek vagy orvosok akartak belőle nevelni s azért mindenképp iparkodtak rája hatni, hogy tervétől elálljon. De a fiu fejéből nem lehetett oly könnyen az elhatározást kiverni s midőn első rajztanítója, Róth Imre figyelmeztette, mily sok bajjal és nyomorral jár a festő pályája, komolyan és szilárdan azt válaszolta: Küzdök, szenvedek, de azért mégis csak művész lesz belőlem. Hogy mily rajongással szerette a festészetet mutatja e kis epizód is, melyet Szana Tamás az általa ügyesen szerkesztett, „Magyar művészekben“ ír le. Egy izben kedvenc kanári madara kiszabadult kalitkájából és felszállott a kályha tetejére. A kis fiu utána mászott, de leesett és jobb karját megsértette. Az oda siető orvoshoz rögtön azzal a kérdéssel fordult, nem-e fogja a sérülés akadályozni a festészet tanulását. Az orvos megnyugtató szavaira öröm-

égi jóság kiapadhatlan forrása, hogy anyagi jó-ságu, hódolva szeretett és tisztelt királynénkkal együtt tovább is felségesen fejlődni lássa a fiatal sást, mely magas szárnyalásával már eddig is meglepte a világot. Legyen nagygyá és dicsővé trónörökösünk, e nagy birodalom reménye, szemefénye; oly nagygyá és dicsővé, mint a minő felséges atya!

A zsidó népiskola 1887/8-ban.

Még nem mult egy éve, hogy lapunk, boldogult Trefort Ágostonnak az országgyűlés elé terjesztett 16. (neki utolsó) jelentését méltatta e helyen, (l. az „Egyenlőség“ mult évfolyamának 50. számát) s alig 11 hónappal később már az új vallás- és közoktatásügyi miniszter jelentése fekszik előttünk. Ez az új jelentés kisebb is, nagyobb is elődeinél. Kisebb, mert csak a népoktatást tárgyalja (a közép- és főiskolát egy másik — mint a miniszteri jelentés igéri — nem sokára következő kötet fogja megbeszélni) és nagyobb, mert a tárgyalt rész gazdagabb adatokban és táblázatokban, mintbármely hazánkban eddig megjelent hasonló munka, sőt van egy, az egésznek nagy előnyére való ujitása is, t. i. 8 *népoktatási térképe*. Szóval az új jelentés nagy dicséretére válik szerzőjének, kinek roppant szorgalmáról és áttekintéséről tesz fényes tanubizonyosságot.

Lapunk jellegénél fogva, behatcán a jelentésnek csak azon részével foglalkozhatunk, mely a zsidó népiskolára vonatkozik; röviden azonban recapituláljuk az általános rész főbb adatait is, összehasonlítva azokat a mult évi jelentés adataival.

Trefort utolsó jelentése tudvalevőleg a 1886/7-iki iskolaévet tárgyalta. Magyarország 12,707 községében a mult évi jelentés szerint fennállott 16,417 iskola; az iskolába járók száma 1.870,083-ra rugott, tanító 23,980 működött.

Az 1887/8-iki iskolaév jelentése szerint fennállott **16,538** iskola, az iskolabajárók száma **1.929,370**-et tesz ki, tanító **24,148** működik. A népiskolák száma szaporodott eszerint az utolsó évben **121**-gyel, az iskolabajáróké **59,244**-gyel, a tanítóké **168**-czal.

A viszonyok ezeknél fogva határozottan az emelkedés stádiumában vannak, az állapotok évről-évre javulnak, de *jóknak* még korántsem mondhatók, ha meggondoljuk, hogy az 1.929,377 tényleg iskolába járókkal szemben **2,377.558** tanköteles áll azaz, hogy **448,181** tanköteles gyermek, vagyis az összes tankötelesek majdnem teljes 19 százaléka iskolát nem látogat s hogy továbbá 300 község még most is teljesen iskola nélkül van, míg **1787** község csak egyesülve más községgel tart fenn iskolát.

A 16,538 népiskola közül 13,673-at (az összes iskoláknak tehát majdnem teljes 83 százalékát) a felekezetek tartják fenn. A római katolikusok **5386**-ot (a mult évi jelentés szerint: 5335-öt), a görög katolikusok **2147**-et, (a mult évi jelentés szerint 2155-öt), a görögkeletiek **1770**-et (a mult évi jelentés szerint: 1771-et), a helvét hitvallásuak **2344**-et, (a mult évi jelentés szerint 2334-et), az ágost. hitvallásuak **1437**-et, (a mult évi jelentés szerint: 1428-at), az unitáriusok **45**-öt, (a mult évi jelentés szerint: 44-et), a zsidók, vagy, mint a jelentés szólítja őket: a mózeshitűek **544**-et, (a mult évi jelentés szerint 512-t.)

től sugárzó arcczal kiáltott oda anyjának: Hallod édes anyám, festő azért mégis lehetek.

Ily szilárd akarat és lelkesedés mellett már most szülei sem ellenkeztek és azért 1858-ban Bécsbe küldötték az ottani festőakadémiába, hogy tanulmányait megkezdje. A tizenöt éves gyermekifju oly ernyedetlen szorgalommal látott hivatásosoz, hogy nemsokára az akadémia legkiválóbb növendéke lett, ki munkáival több díjjal nyert el. De ő nem pihent az elért szép sikereken. A festőművészet iránt érzett olthatatlan vágya oda vonzotta őt a művészetek központjába: Párisba. Jól tudta, hogy az utazás sok költséggel van összekötve és szüleit a pénzáldozatoktól meg akarta kimélni. Ezért elhatározta, hogy arcképeket fog festeni. Neve akkor már a bécsi művészeti körökben ismeretes volt s így megrendelést is kapott, többet mint a mennyit reményl tt.

Zsebében telt pénzesztárczával most már elindulhatott Párisba. Itt egészen új és más szempontból ismerte meg a művészetet és világot. Az ő természetében levő kitartással tanulmányozta az újabb mestereket, a párisi élet fény és árnyék oldalát. Törekvése oda irányult, hogy alkotandó műveiben az igazság és költészet harmóniába olvadjanak össze. A szorgalom és tanulmányozás eredménye meg lát-

szott az első a nyilvánosság számára készült gyermek arcképén: A k i s E g g l y n. A Moniteur-ben Gautier Teofil, a hírneves kritikus nyilatkozott róla nagy elismeréssel, a Salon jury-je a mention honorable kitüntetéssel ismerte el a művész munkájának kiválóságát. A párisi közönség pedig ezóta Horovitzról mint kiváló festőművészről szólott.

Ez elismerés még jobban ösztönözte a művészt a munkásságra. Sok arcképet és genre-képet festett. Horovitz műveit, mert bennök kedély és élet nyilvánult, mindenütt örömet és jó áron vették meg. Exisztenciája biztosítva volt, de ki nem alvó tetteje valamely nagyobb munkára sarkalta. Már régen hatottak gazdag kedélyére a biblia csodás történetei, a zsidóknak szenvedésekben gazdag eseményei. Elhatározta, hogy megfesti J e r u z s á l e m p u s z t u l á s á n a k e m l é k n a p j á t. Hogy karakterisztikus modelleket találjon Varsóba utazott, hol a számos szegény zsidó között művéhez igen érdekes alakokat nyert. A mű csakhamar elkészült és a művész hírnevének öregbitéséhez nagy mértékben járult hozzá. A kritika bámulattal szólott a nagyszerű festményről, mely sokszorosítás útján a világ minden részében elterjedt. A k i J e r u z s á l e m p u s z t u l á s a e m l é k n a p j á t. (Tiso beov) falusi templomban megfordult, az fogja

A katolikus népiskolák száma ezeknél fogva az utolsó évben 51-gyel szaporodott, a görögkatolikusoké 8-czal apadt, a görögkeletieké 1-gyel lett kevesebb, a helvét hitvallásuké 10-zel nőtt, az ágost. hitvallásuké 9-czel lett több, az unitáriusoké 1-et nyert, **a zsidóké 32-vel gyarapodott.** A növekedés többi része az állami iskolákra esik.

A zsidó tanköteles gyermekek száma az utolsó évben **120,973-ra** rugott, kik közül tényleg iskolába járt **96,432.** Iskolába nem járt ennél fogva **24,541** tanköteles zsidó gyermek.

A múlt évi jelentés szerint 118,280 zsidó tanköteles közül 91,728 gyermek járt tényleg iskolába. Az 1886/7-iki iskolaévben ezeknél fogva minden 1000 tanköteles zsidó gyermek közül 777 járt tényleg iskolába, míg az 1887/8-iki iskolaévben 789 gyermek járt iskolába minden 1000 tanköteles után.

Javulásnak, tagadhatatlan javulás ez is, az állapot mégis szégyenletes, komoly gondolkodásra kihívó.

A felekezetek közt nem állanak ugyan a zsidók a iskolalátogatást illetőleg utolsó helyen, mert a görögkatolikusoknál, (hol minden 1000 tanköteles közül 620) és a görögkeletieknél (hol minden 1000 tanköteles után 684 gyermek látogatja az iskolát) még rosszabbak az állapotok, de állanak igen is az *ötödik* helyen, a mi elég gyalázat!

(A római katolikusoknál ugyanis minden 1000 tanköteles gyermek közül 870, a helvét hitvallásuknál 814, az ág. h. evangélikusoknál 897 és az unitáriusoknál 802 gyermek járt tényleg iskolába.)

Hol rejlik ennek a nyitja?

csak kellőleg becsülni és megérteni e remekművet. A felfordított »stenderek«-en ülő siránkozó, lamentáló őszszakálu zsidók valódi mesteri dolgok. A háttérben agg fehérszakállu vak zsidó látható, ki unokájának vállaira támaszkodva vánszorog a rozzant templomba.

E mű elkészülése után nemsokára kiütött a német-francia háború. Horovitz tehát székhelyét állandóan Varsóba helyezte át. Az előbb említett festmény hatása alatt tömegesen kapta a megrendeléseket. Különösen nagy számmal festette le a lengyel és orosz arisztokratákat. Ezek között nagy feltűnést keltett *Sapieha* hercegnő mesteri képével, melylyel a bécsi jubiláris műtárlaton az aranyérmét nyerte el. Ezen kívül, hogy csak a legkiválóbbakat említsem, festette *Barictynszki* herceg, *Zamoyszki* herceg, és hercegné, *Rzyszeiuka* grófnő, *Bniuska*, *Virnenberg* kisasszonyok s az amszterdami egyetem tanárának a hírneves kritikusként, *Brandesz Györgynek* arcképét. Mindeme munkákban a művészi kidolgozás mellett az illetőknek szelleme, lényé ugyan visszaadva, hogy valódi mesterművei az arcképfestészetnek.

De nem csak arcképeket festett, hanem pompás genre-képeket is. Így a *Lengyel zsidó tanító*, a *sakácskodó képirót*, a

Az intelligens zsidó, az bizonyos, gyermekét iskolába járattja; a visszamaradottabb viszont pusztán vallásosságából is kell, hogy iskolába küldje gyermekét. A zsidó vallás minden apának első és legszentebb kötelességévé teszi, hogy fiát taníttassa, mert „az iskolás gyermekek lehelete fentartója a világ társadalmi rendjének“; oly szent a gyermekek taníttatása, hogy az iskolás gyermeket a talmud szerint »még a jeruzsálemi szentély felépítéséhez sem szabad a tanulástól elhívni;« oly nagy és fontos, hogy „a zsidó tudósnak még meghálnia sem szabad oly városban, hol iskola nincsen.“

És a zsidó tényleg iskolába is küldi gyermekét; mennél vallásosabb, annál biztosabb ez, de küldi olyan iskolába, mely szerinte az egyedüli jó, oly iskolába, melynek törvényeink szerint fennállnia nem volna szabad, de a melyek mégis *százával állanak fenn*, és ha fenn nem állának, a zsidó szülő törvényes iskolába küldené gyermekét; mert iskolába a zsidó minden viszonyok közt küldi fiát; és ha nincsen kedvére való *zsidó zugiskola*, (chéder) Galicziából átjött »tanító«-val (m'lamed) neki fanyalodik és küldi a rendes iskolába.

Máramaros megyében a legtöbb zsidó lakik a hazai megyék közt (33,463); a zsidó tanköteles gyermekek száma itt 7198 és ezek közül iskolába járt **1740** gyermek; **5458** gyermek ennél fogva zsidó zugiskolába járt; mert iskolába minden zsidó fiú jár.

Sem Máramarosban, sem Beregben, sem Ugocsában egyetlen zsidó iskola sincsen, az állami, vagy a keresztény felekezeti iskolába pedig az iskolakötelesek csak egy töredéke jár, a többit a chéderbe küldi szülei.

Hol van a hatóság? hol a tanfelügyelő? Akaratukkal-e, vagy akaratuk ellenére, de tényleg *czinkostársai* vá

kis kacért, mely 7—8 éves tükörbe tekintő kedves kis leánykát ábrázol. Az *Ártatlan* háboruban két játszó kis leánykát fest felülmulhatatlan bájjal. Az elsőszülött című festmény, mely 1885-ben a budapesti országos kiállításon volt kitéve, fiatal párt ábrázol, mely kis szülöttével enyegleg. A gyönyörű genre képet, mely nagy feltűnést keltett, *Koburg Ferdinánd* herceg, a mostani bolgár fejedelem vásárolta meg.

Varsó eközben a művészt annál inkább magához kötötte, mert odavaló leányt vett nőül, kivel holdog családi életet él. De azért testestül-lelkestül magyar ember, ki képeinek motivumát nem egyszer veszi hazájából s felkeresi ezt, ha csak ideje engedi. *Arany János*nak képmására melynél hivebben és jobban a nagy költőt még senki sem festette, talán még emlékeznek olvasóink a műcsarnokból. A művész *Arany Jánost* nem látta sohasem, csak néhány elavult fénykép, *Izsó* szobra és a költő barátainak szóbeli jellemzése szolgáltak az arckép alapjául, mely a kiváló epikust oly megszólalásig hiven ábrázolja. Ezen műve és a műcsarnokban jelenleg kiállított arcképei mutatják hogy *Horovitz* képmások festésében utolérhetetlen és páratlan. Oly mélyen hatol az egyének lelkületébe, oly igazán adja vissza

válnak az iskolát perhorreskáló, az iskolatörvényt kiját-
szó fanatikus zsidónak.

Tessék csak utána járni, hány chéder áll fenn Má-
ramaros-Szigeten, (majdnem egy félszáz — Czikkiró)
Husztton, Munkácson, Beregszászon, és számtalan más
helyen, hol zsidó iskolának se hire, se hamva és a
hol a többi iskolába csak egy csekély része jár a tankö-
teleseknek? Hogy állhatna fenn ott az a száz meg száz
Cheder, ha az illető hatóságok komolyan vennék felada-
tukat, vagy, ha a szülőkkel meg nem alkudnának?

Annál nagyobb dicséret és elismerés illeti azon vi-
dékeket, hol a zsidó lakosság csekély volta mellett is meg-
lepően nagyszámu iskolákat tart fenn, és a kik a
zsidó iskolába nem küldik gyermekeiket, állami, vagy más
felekezeti iskolába járatják.

Mert az 544 zsidó iskolát korántsem az egész ország
zsidósága tartja fenn, hisz 10 megyének egy zsidó isko-
lája sincsen, és hogy megyét, mint pl. Ungot, mely-
nek 16,447 zsidója van, melynek 2478 iskolaköteles gyer-
mekei közül csak 1637 jár iskolába és melynek 1, mond
egy iskolája van, — hogy ezt a zsidó iskolát fenntartó me-
gyék közé számítani nem lehet, azt maguk az Ungme-
gyeiek is be fogják látni.

A minisiteri jelentés több táblázata és az országos
statisztikai hivatalban (melynek könyvtárnoka ritka szere-
tetreméltósággal és előzékenységgel szolgáltatva kezünk-
hez a szükséges statisztikai műveket) szerzett adatok
nyomán egy táblázatot állítottunk össze, mely tiszta ké-
pet nyújt az olvasónak, melyik vidékeken kell keresnünk
a zsidó intelligenciát és áldozatkészséget, hány minden
megyében a zsidó iskolaköteles, hányan járnak tényleg
iskolába, hány a zsidó iskola és hány a tanító. Ajánljuk
e táblázatot nemcsak a zsidó olvasóknak, de ajánljuk az
illető vidékek tanfelügyelőinek is, hadd tudják meg, hogy
ha sötétek is ama vidékek, azért oda látnak és tudják
mik történnek ott.

Íme a táblázat:

az illetőnek szellemét, lényét, mint azt eddig egy fes-
tőnél sem tapasztaltuk. Benczur, a nagy arcképfestő
talán nagyobb művész a részletek kidolgozásában,
színezésében, de a festettnek lelkiületét nem bírja ugy
visszaadni mint Horovitz. Ő belemélyed az egyének
és események megismerésébe és kutatásába, mielőtt
a festéshez hozzá fogna. Talán ez okozta azt, hogy
mialatt és mielőtt dolgozik olyan szótalan és hallga-
tag. Erre nézve Szana egy érdekes esetet mond el.
Egy izben egy előkelő hölgy képét festette, de az
elkészítése nagy nehézségekbe ütközött. A művész
e miatt komoly és hallgatólag volt, a minnek okát a
hölgy csodálkozva kérdezte tőle. Hallgatok, vála-
szolá a művész, hogy a kép annál beszédesebb
legyen.

De ezen hallgatagságot a művész csak a munka
alatt őrzi meg. Magánéletben a legkedvesebb embe-
rek, a legkellemesebb társalgók egyike, ki a vele
érintkezők szívét mindjárt meghódítja. Szives modor-
ránál csak szerénysége nagyobb.

Horovitz csak e napokban hagyta el Budapes-
tet, hol elkészítette a műcsarnokban kiállított s nagy
sikert elért Jókai féle arcképet.

Néhány hét múlva újra körünkben fogjuk üd-
vözölhetni a kiváló festőművészt, kire büszkeséggel
tekinthet minden magyar.

A törvényha- tóság neve	A zsidó la- kosság lé- lekszáma. (Az 1880. nép- számlálás szerint.)	Mily nagy a zsidó tankö- telesek száma?	Hányan jártak ebből tényleg iskolába?	A zsidó népiskolák száma.	Hány ezek- ben a tanító?
Budapest	70879	15750	13324	7	35
Abauj-Torna	13923	2214	1841	8	16
Alsó-Fehér	2806	566	441	1	2
Arad	8018	1229	1114	7	14
Árva *)	2934	339	429	3	8
Baranya	7483	1254	1251	5	13
Bars	4891	629	691	6	9
Bács-Bodrog	17141	3608	3382	40	64
Bereg	20714	4045	2816	*	*
Beszt.-Naszód	13001	516	388	*	*
Békés	6255	1565	1251	15	26
Bihar	21187	3998	3441	12	18
Borsod	12815	2199	2074	11	25
Brassó	679	216	205	1	4
Csanád	2887	688	551	5	8
Csik	528	86	66	1	2
Csongrád	7354	1717	1737	5	19
Esztergom	2135	477	498	4	7
Fehér	8143	1521	1424	17	20
Fogaras	675	99	90	1	2
Gömör	4261	836	662	3	4
Győr	6025	1425	1261	5	16
Hajdú	8444	1722	1587	13	21
Háromszék	486	112	88	*	*
Heves	10916	1939	1748	9	17
Hont	2890	412	313	1	2
Hunyad	1996	356	312	1	1
Jász-N.-K.-Szolnok	8319	1802	1570	20	24
Kis-Küküllő	1246	116	54	*	*
Kolozs	4782	709	672	2	44
Komárom	7290	1694	1554	10	15
Krassó-Szörény	3243	478	437	3	5
Liptó	3349	659	654	2	9
Maros-Torda	1999	608	427	3	6
Máramaros	33463	7198	1740	*	*
Moson	2263	423	423	3	6
N.-Küküllő	725	139	93	*	*
Nógrád	9018	1749	1458	6	14
Nyitra	28450	5799	5211	52	111
Pest-P.-S.-K.-Kül	21322	4480	4244	39	61
Pozsony	20671	3925	3365	28	53
Sáros	12694	1984	1535	9	18
Somogy	12463	2137	1599	23	35
Sopron	8311	1506	1415	13	25
Szabolcs	20119	3123	2851	19	19
Szatmár	20891	4072	1730	4	10
Szeben	586	49	116	*	*
Szepes	5941	1122	1032	8	11
Szilágy	6964	1450	512	2	2
Szolnok-Doboka	7589	908	608	1	1
Temes	7630	1642	1414	1	1
Tolna	9146	1664	1653	21	34
Torda-Aranyos	1355	127	120	*	*
Torontál	6672	1484	1070	6	14
Trencsén	12940	2775	2325	25	50
Turóc	2188	345	376	5	7
Udvarhely	581	47	59	*	*
Ugocsa	8735	1524	761	*	*
Ung	16447	2478	1637	1	4
Vas	9465	1840	1836	11	19
Veszprém	11300	2347	1890	11	29
Zala	13724	2872	2662	20	33
Zemplén	31376	5566	3855	13	24
Zolyóm	1960	374	440	1	4
Összesen:	624,740	120,973	96,392	544	1001

(* Nehány törvényhatóságnál nagyobb a tényleg iskolábajárók száma, mint az iskolakötelesekké. Minthogy nem hisszük, hogy a miniszteri jelentésbe tévedés csuszott be, fel kell tennünk, hogy az illető megyékben nem iskolakötelesek is jártak iskolába.)

A tanítók száma a 16.538 iskolában **24.338**. (A multévi jelentés szerint 23.988 tanító működött, ezek száma tehát az utolsó évben **350**-nel szaporodott.) 1 tanítóval volt 12.861 iskola, 2-vel 2063, 3-mal 670, 4-gyel 401, 5-tel 204, 6-tal 115, 7-tel 71, 8-czal 51, 9-czel 41, 10-zel 22, 11-gyel 12, 12-vel 9, 13-mal 6, 14-gyel 3, 16-tal 1, 17-tel 4, 18-czal 1, 19-czel 2. 23-mal 1. Megjegyezzük, hogy a 16.538 népiskolában befoglaltatik 74 felső népiskola, 150 polgári iskola és 13 felsőbb leányiskola.

Az iskolák és a tanítók kölcsönös arányát illetőleg legkedvezőbb a viszony a felekezetek közt a zsidóknál. A római katolikusoknál (7880 tanító) minden iskolára $1\frac{1}{2}$ tanító esik, a gör. katolikusoknál (2110 tanító) nem egészen egy tanító esik minden iskolára. (Vannak ugyanis vándortanítók, kik két községben telyesítik a tanítói teendőket) A g. keletieknek (2031 tanító) $1\frac{1}{3}$, a helvét hitvallásuaknál (2929 tanító) $1\frac{1}{4}$, az agost. h. evangélikusoknál (2163 tanító) $1\frac{1}{2}$, az unitáriusoknál (56 tanító) $1\frac{1}{4}$; míg a zsidóknál, kiknek 544 iskolájukban 1001 tanító működik, minden iskolára $1\frac{17}{20}$ azaz majdnem két tanító esik.

Hogy mily fontos tényezője a zsidó népiskola a magyarságnak és hogy mint válik évről-évre mindinkább a magyar nemzeti szellem egyik kiváló emelőjévé, kiviláglik a következőkből:

5145 nemmagyar tannyelvű és 2893 vegyesen magyar tannyelvű (hol t. i. a magyar mellett a német, román, tót, szerb, horvát, rathén és bolgár a tannyelv) állott fenn az utolsó iskolaévben e hazában; ezek közül eredménynyel tanították a magyar nyelvet 3461 iskolában, 3139-ben csak csekély eredménynyel oktatták a hazai nyelvet, míg **1438** magyarországi (Horvát- és Tórországra a jelentés ki nem terjed), *iskolában a magyar nyelvet nem is tanították.*

Milyen arányban áll ezekhez a zsidó népiskola?

Az 544 zsidó iskola közül **459** tisztán magyar tannyelvű volt, német és magyar tannyelvű volt **78**, csupán német tannyelvű **7**. Ezen 85 nem tisztán magyar tannyelvű iskola közül 75-ben *teljes eredménynyel* tanították a magyar nyelvet, 19-ben csak kevés eredménynyel és csak 1 iskolában nem tanítottak magyarul is.

A mult évi jelentés szerint a magyar csak 412 zsidó iskolában volt a tannyelv, 103-ban a magyar a némettel vegyesen, 3-ban a német a tóttal vegyesen és 8-ban csak a német volt a tannyelv.

A haladás e tekintetben az utolsó évben oly szembetűnő, hogy elvártuk volna, hogy a jelentés, mely sokkal kisebb jelentőségű dolgokat emel ki dicsérőleg, erről is egynehány elismerő szóval emlékezzék meg.

Dr. Hammer Israel.

Az áttérésről.

Talált levélváltás.

(Folytatása és vége.)

És ezen új, gyanus összeköttetések kedvéért valóban szét akarná tépni a régi benső kötelékeket; valóban meg akarna sérteni, mélyen lealázni egy egész vallási frigyet, s annak az ön környezetében levő számos tiszteletre méltó tagját? Mert azt, hogy a jelen társadalmi helyzetnél fogva az összeköttetés megszakadna s régi ismeretségei elidegenednének, semmi esetre sem vonhatja kétségbe. Tényleg súlyos sértés, és mindig az marad, ha egyik hitről áttérünk, nem a másik hit kedvéért, hanem eme néma bucsuszavakkal: a ti társaságtok nincs inyemre, én finomabb, jobb vagyok, mint ti. — Majd csak vigasztalódnának ugyan e miatt, de bizonyára bűnös fenhéjázásra magyaráznák, s nem sokára oly teljes volna a szakítás, hogy egymást végkép elfelednők. Ám egy tisztességes emberre nézve nem lehet közönyös az, hogy lépését ily magyarázattal kísérik, ha azt határozottan meg nem cáfolhatja. — De hadd térjek csak ismét a vértanuságra! Bizonyára nem elég jól fogtam föl ennek értelmét. Nem személyes hátrányokról, nem kicsinyes külső elhanyagoltatásról van szó, hanem az a tudat, hogy minden ok nélkül, alacsonysorsu ember módjára, nem tartanak méltónak a cserbitatlan, teljes állami becsülésre és a magasabb polgári köröktől távol kell maradnunk, bántó és fájdalmasabb vértanuság, mint egyes, érzékeny sértés. Ebben önnek tökéletesen igaza van és elhallgatnám a valót, ha be nem vallanám, hogy ezt a fájdalmat, nem ugyan saját személyemre nézve, hanem mint mindnyájunkkal közöset, én is mélyen, mélyen érzem. De hát az eszköz, melyhez annak ellenében nyul, és melyet alkalmasint mindazoknak ajánlana, akik e fájdalmat épúgy érzik, valóban helyesen van-e megválasztva? Ha ön ily vértanuságot érez, akkor ezzel egyszersmind azt is kijelenti, hogy ez az ön nézete szerint igazságtalanság a zsidókra nézve. Nos, helyeselné ön a közönséges életben azt, hogy az, a kivel jogtalanság történik, ne törvényes eszközökkel küzdjön az ellen, s a meddő küzdelem tudatában, igazságáról szíve mélyében meggyőződve, ne nyugodtan tűrje a jogtalanságot, hanem jogát feladva, magát hibásnak ismerje el, sőt az igazságtalanság részesévé szegődjék? Az ily eljárást ön bizonyára a tisztességes ember méltó felháborodásával itélné el. És az állammal, a keresztény népeccsével szemben azt akarná tenni, amit egyébként elítél? Ezt nem hiszem, nem hihetem. Nem! ezt tisztességes ember nem teheti!

Im eljutottam az utolsó ponthoz! Ön gyermekeit akarja megkimélni az étellel egybekötött nehézségektől és szenvedésektől, melyek a zsidókra még ez idő szerint is súlyosodnak; ön az élet széles küzdőterét akarja előttük megnyitni, s az életpályát

számukra egyengetni. Ami a gyermekeket illeti, véli ön, merőben mindegy, vajon ebben, vagy abban a hitben neveltetnek-e; — ők nem maguk választják hitőket s a keresztény vallásban való neveltetés minden meghasonlástól meg fogja őket óvni és én ily módon a jövőben rájuk váró külső és lelki küzdelmektől kimélem meg őket. Gyermekeimtől pedig nem akarok különválni, hogy tehát tőlük távol tarthassam a benső meghasonlást, velők ugyanegy-hiten kell lennem. Gyermekeinkért még erre az áldozatra is, ha ugyan áldozatnak mondható, kötelezve vagyunk! — Mi mindent nem tesz meg a szülő gyermekéért?! Igen gyakran, külsőleg és felületesen tekintve, nagyon is sokat, de tényleg, a dolog mélyébe tekintve, fölötté keveset. Szép és dicséretreméltó dolog gyermekeinkről minden tekintetben gondoskodni, ön tette ezt mindeddig és tenni fogja ezután is, s mondhatom kötelességet teljesít ezáltal. De valóban balgaság volna arra törekedni, hogy gyermekeink minden önálló tevékenység, minden önálló erő kifejtéstől meg legyenek kimélve, de nemcsak balgaság, hanem örülség, sőt nemcsak örülség, hanem oly eljárás volna, amely céljával homlokegyenest ellenkező eredményre, gyermekeinknek szellemi és erkölcsi, s ezzel egyetemben minden irányban való teljes romlására vezetne. Ezt nem kell, bizonyára nem kell hoszasabban fejtegetnem. De ki is volna képes minden lehetőséget előre kiszámítani, ki hihetné azt, hogy ilykép az isteni gondviselést zár alá teheti, s az elé gátat vethet? Nem jobb-e, ha az embernek saját verejtékében kell dolgoznia, mint hogy minden kényelem önként kínálkozzék neki s ő ellanyhuljon és erkölcsileg alásülyedjen? Valóban a dúsgazdagoknak inkább arról kellene gondolkodniok, mi módon juttathatnak gyermekeiknek egy tevékenységre ösztönző eszközt, mintsem még jobban egyengessék azoknak utját, mint a magokét. Ön becsületes munka és fáradozás árán maga teremtette meg állását, miért ne tegyék ezt gyermekei is? A jellemre, a kedély és érzület nemességére való hatás az ön szemében is bizonyára többet ér, mint az arról való gondoskodás, hogy gyermekeinek ne kelljen áldozatokat hozniok. Az embernek sorsa a földön, hogy egyet-mást föl kell áldoznia, és boldog az, ki azt készséggel és megadással teheti, azzal a tiszta öntudattal, hogy nem ő az oka, hanem minden halandónak közös sorsa és végzete. Ily érzületet oltani gyermekeinkbe, ily érzületet hagyni apai örökül, valóban szép és nemes, míg a gyöngédség, jobban mondva gyengeség, mely a gyermeket a legkisebb léghuzamtól is félti, csak romlásukat okozza. Egyetlen, de méltó kiváltsága a valóban nemes születésnek, hogy mindazt családi törzsvagyonnak tekintheti, a mitől az emberiség közös nemessége, közös boldogsága függ: a becsületes munkát, a jellem erejét, az életpálya föltétlen szeplőtlen-ségét. Az atyát, az ősöket ily példánykép gyanánt szemlélhetni, tőlük ily elenyészhetlen hagyományt

örökül nyerni: megacélozza, megedzi, fölemeli a gyermekeket. De ha az atya megtagadja őseit, mert — szenvedtek s gyermekeinek bölcsőjét apái emlékeiktől eltávolítván, azzal a meggyőződéssel áttatja magát, hogy a gyermekek jóvoltáért tette, amit tett: ugyan hogyan oltson ez azokba jellemet, becsületet? Ez a mesterséges szakadék, melyet ön megteremt, melylyel mától fogva „új emberekké“ akarja őket tenni, s tőlük és magától a multat örökre elzárni: ez oltson beléjük jellemet, meggyőződést? Nem, nem, én azt hiszem, sokkal többet teszünk gyermekeinkért, ha azt az öntudatot szerezzük meg nekik, hogy ők is lehetnek oly jóra való, oly tisztelt emberek, mint atyáik, — bár az emberiség nagyobb része nem adózik nekik annyi elismeréssel; — ha az önmaguk és elődeik iránti tiszteletet ébresztjük és tápláljuk bennök — ha a harcot, a küzdelmet örökítjük át rájuk, melynek és melylyel együtt az igazságnak diadala, amennyiben arra méltóknak mutatkozunk, bizonyos és kétségtelen. Mily szép, ha épen az szenteli magát és gyermekeit egy nemes, fenkölt eszmének, a kit az ég gondtalan helyzettel áldott meg, és vajon nem magasztos eszme-e az, hogy szembeszálljunk egy igazságtalan és bántó előítélet végső maradványaival, s egy oly közönség javára működünk közre, mely oly nemes törekvéseket ápol és követ?

Mert azt csak nem vonhatja kétségbe, és nem bélyegezheti képzelődésnek, ha azt mondom, hogy a zsidók oly fejlődési képességet tanusítanak, a mely kell, hogy mindenkinek teljes, osztatlan részvétét biztosítsa számukra. Hosszu évszázadokon át ugy a legnemesebb, mint a legkezdetlegesebb emberi jogokban megrövidítve, a szellemi haladásban akadályozva, létükben komolyan fenyegetve, alig egy évszázad óta javult helyzetök jelentékenyebben, és mi hamar egészen más nemzedék lett belőlük! Mily föllendülés minden tekintetben, mily nemes erély és kitartás minden törekvéseikben, mily élénk szellemi mozgalom, mily öntudatos fellépés minden téren, jóllehet nem egy életpálya még mindig zárva van előttük. Ez nem haldokló, hanem egy nemes törekvésekkel eltelt, hatalmas eszmékkel ihletett, nagy jövőt ígérő szellemi és vallási frigy! És az ilyennek ne szentelné ön örömetest tehetségeit? Magasztos hivatásuk az a jómóduaknak, hogy tekintélyük és anyagi eszközeik által a szenvedők, a gyöngébbek ügyét ha nem is diadalra jutassák, de legalább annak hatalmas támaszává legyenek. Szentelje magát és gyermekeit e hivatásnak, és az ön és öneinek élete ezerszerte szebb lesz, mint bárminő külső fény, mint bárminő polgári és állami előjogok következtében.

De immár legyen elég! Megbeszélésünk tárgyát talán oly oldalról világítottam meg ön előtt, a melyről ön mindeddig nem szemlélte azt; talán egyik másik szavammal meg is bántottam önt, Ez utóbbi sohasem volt szándékomban, az előbbi nem eshetik terhére, nem szabad terhére esnie. Az ily nagy fontosságú lépésnél mindenkinek felett meg kell

hallgatni, sőt egyenesen felhívni a nyilatkozásra. Mulaszthatlan kötelessége, nem ugyan szavamat követni, de igenis nézetemet a lehető legrészletesebb, legbehatóbb vizsgálatra méltatni. Ön maga mondja, hogy nem jár el könnyelműen és meggondolatlanul, hogy már évek óta foglalkozik ez eszmével, anélkül, hogy eddigelé megvalósította volna. Várjon hát még addig az ideig is, míg módjában lesz ellenvetéseimet elfogulatlanul méltatni. Amaz éles ellenmondás, melyet föltüntettem ön előtt, talán szűrő tövis, mely ingerel és sért. Jól tudom én, hogy nem értek ahhoz a diplomatiái művészethez, mely szeliden rábeszélni s annak lelkébe, a kit meg akar nyerni saját gondolatait szinte észrevétlenül belopni képes. De szándékom becsületes, és meg vagyok győződve, hogy tiszteletreméltó és lelkiismeretes emberrel van dolgom, a ki nem vezérelteti magát esetleg indulatai által, hanem bevárja, míg ezek lecsillapulnak, hogy aztán higgadtan, megfontolva ítélhessen. — Nagyobb örömet mintha ön így szólna hozzám: Nos tehát én meghánytam-vetettem a dolgot, haladjunk egy uton! — nagyobb örömet, busásabb jutalmat keresve sem találhatnék magamnak!

Vezérelje önt a Mindenható gondolkodása elhatározásában!

Tisztelő stb. stb.

Geiger Ábrahám

hátra hagyott művei első kötetéből.

Reflexiók

Reich Ignácznak a kultuszminiszterhez intézett felterjesztésére.

Vitéz Hány János lengyel zsidó kiadásban volt a derék Leibis Grajszmaul. Hős bátorságu kemény legénynek vallotta magát mindan alkalommal, kiváltképen felesége előtt. Szegény; épen ő rajta esett meg, hogy kiebrudalták egyszer a saját házából és rutul összeverték. Grajszmaul ur azonban nem azért volt Grajszmaul, hogy mint minden tisztességes ember az ő esetében, sebei gyógyításához látott volna. A viláért sem. Dehogy is verték meg őt; hozzá sem nyultak, sőt ellenkezőleg. Ő ütött-vert mindenfelé, harczolt, mint egy oroszán, de őt bot, vagy csizmasarok dehogy is érintette. Az elhanyagolt sebek azonban nem értettek tréfát, s Grajszmaul ur egy szép reggelen nem tudott felkelni ágyából; de csak akkor, mikor orvos kezdte megvizsgálni sebeit, tört ki szegényből a szörnyű jaj: Herr Dakterleben, összetörték kezem-lábam!

Csak rövid néhány hete mult, hogy Reich Ignác alvezérei és hü csatlósai előtt égre-földre esküdözött, hogy egyedül ő a helyzet ura; a miniszter puszipajtása, a talmud thórák, a jesivák javára, a kóser-husügyet szabályozó s minden más a „hithü“ zsidó

telekezetre nézve fontos rendeletet egyedül ő vihette és vitte ki; azzal, hogy a „neologok“ vezérei maguknak anektálják az érdemet, ő cseppet sem törődik; ő neki elég az, hogy örként áll — ipsissima verba — a „hithü“ felekezet várfalán; ha veszedelmet közeledni lát, elhárítja, s a vár megőrzésére mindig megteszi a kellő intézkedést. Jaj volt annak, ki azt merte állítani: Reb Iczig, nem minden megye úgy, ahogy maga akarja, s kivált nem úgy, a hogy velünk elhiteti! A ki így beszélt, arra irgalmatlanul anathémát mondtak; azt nem tartották többé „echt“ „hithü“-nek. És ugyanez a Reich Ignác keserves panaszszal fordul most a miniszterhez, hogy őt semmibe sem veszik, vele szóba sem állanak, hogy a kultuszminiszterium — mint ő írja — „vallási elleneink véleményét hallgatja meg és tekintette kizárólag mérvadónak zsidó hitfelekezeti kérdésekben“; ugyan ez a Reich Ignác elpanaszolja a miniszternek, hogy a kongressusi iroda már évekkal ezelőtt eljárt oly dolgokban, melyek kizárólag a „hithü“ zsidóságot illették, és a melyben egyedül ő a kompetens; de a miniszterium ő reá és közvetítő bizottságára mit sem ad és csakis a congressusi iroda szava a döntő.

Nem kérdezzük, kinek mondott igazat Reich Ignác, hiveinek-e, vagy a miniszternek? Hivei előtt. husz év óta hazudik ő, s ha a miniszter előtt egyszer mégis töredelmesen bevallja, hogy „összetörték kezét-lábat“, hiveinek a dolga, hogy felismerjék vezérüket; ha *ilyennek* akarják prófétájukat, ám tiszteljék, vallják tovább is, nekünk ehhez semmi közünk, de igenis van közünk hozzá és szó nélkül nem hagyhatjuk, hogy Reich Ignác a miniszterhez intézett és lapunk mult heti számában egész terjedelmében közölt felterjesztése többi részében nemcsak vakmerően hazudik, de a zsidóságot sérti és rágalmazza is. lealázza és denunciálja.

A képviselőház egyhangulag elfogadta és a minisztertanács — írja Reich — teljesen méltányolta a több száz erre kizárólag illetékes bel- és külföldi zsidó auctoritás egybehangzó szakszerű véleményét, kik kimondották, hogy az orthodox és neolog zsidók két *dogmatica* különböző hitfelekezetet képeznek.

És Reich Ignác merészkedik ezt a kultuszminiszterhez az orthodoxok nevében intézett felterjesztésben megírni! nem tudjuk valóban, milye nagyobb emez embernek: vakmerősége-e, vagy elvetemedettsége?

Bizik benne, hogy a miniszter csak nem fogja előszedni azokat a 18 év előtt összeszedett zsidó szakvéleményeket; bizik benne, hogy a miniszter nem tételezi fel, hogy egy tekintélyes párt élén álló férfiú oly galád hazugságra képes lehet s ezért hinni fog vakon az ő állításának.

Hogy áll azonban tényleg a dolog?

Hét rabbi véleményét terjesztették annak idején az orthodoxok vezérei a képviselőház elé; a vélemények azt tartalmazták, hogy *nincs kizárva, hogyha arra kényszerítik az orthodoxokat, hogy elfogadják ők is a*

kongressus alapszabályait, hogy ebből lelkiismereti kényszer származhatik. *)

Nincsen azokban a véleményekben *egy betű sem dogmatikus különbségről, halvány említése sem kétféle zsidó felekezetnek*, ilyen becsületes zsidó ember nem ír, ilyen csak Reich Ignácztól telik.

Reich Ignác azonban ezt nemcsak hirdeti, de imputálja is a zsidóság körül valóban érdemeket szerzett nagy férfiaknak; hazudik, félrevezeti a minisztert, rágalmazza és bemocskolja a véleményt adott auctoritások emlékét.

Összehasonlíthatlanul nagyobb a különbség a zsidó pártok közt Németországban, honnan a véleményadó nagyobb része származott, mint nálunk, de azért ott senki sem gondolt „dogmatikus különbség” vagy „kétféle zsidó hitfelekezet” életbe hívására, sőt konstatáljuk, hogy a német orthodoxia a *leghatározottabban elítéli Reich Ignác bűnös törekvését*. Ezt olvassuk ki legalább a német orthodoxok közlönyeiből, a mainzi „Israelit”-ből, a berlini „Jüdische Presse” és a hannoveri „Jeschurun”-ból.

„Egészen túlhaladt álláspont ez” — írja Reich Ignác felterjesztésében. — „Nekünk, a neologok a zsidóságtól elszakadt egészen idegen hitfelekezet, kikkel a hitközségi, vallási életben semmiféle közösségünk nincsen, nem lehet.”

Ez új. Eddig Reich Ignác azt hirdette, hogy Magyarországon *kétféle zsidófelekezet van*, most azonban a neologok — és ezek sorába tartoznak, mint tovább kifejti, a statusquobeliek is — hirtelen „egészen idegen felekezetté” lettek. Mi okozta a változást? — Egyszerűen ez. Az elhunyt vallás- és közoktatásügyi miniszter utolsó nagyszabású rendeletében konstatálta, hogy csak *egy zsidóság létezik*; no ha csak egy létezik, gondolta erre a hajdani lókupecz, akkor én vagyok az, a „neologokat” és a statusquobelieket megteszem „egészen idegen hitfelekezet”-nek.

„Egészen idegen hitfelekezet”, mily alávaló denunciáció!

Az a száz meg száz orthodoxok gyermeke, kik a fővárosban látogatják az iskolákat, mind „egészen idegen hitfelekezet” hittanítását hallgatják, „egészen idegen hitfelekezet” 60,000 frtot áldoz évenként pusztán a fővárosban a héber tárgyak oktatására; „egészen idegen hitfelekezet” gyógyítgatja és ápolgatja az orthodoxok betegeit, segíti szegényeit, temeteti ingyen halottjait, támogatja szegény tudósait és költ évenként pusztán Budapesten egynegyed millió frtot zsidó intézményekre, zsidó istentiszteletre!

*)A véleményezőik egyike, a csak nem rég elhalálozott francia grandrabbin röviddel rá egy nyilatkozatot tett közzé, melyben kijelentette, hogy véleményét visszavonja, mert meggyőződött, hogy *félrevezették és véleményét kicsalták* Azt hitették el ugyanis vele, hogy a congressusi párt Magyarországon veszedelmes vallásrombolókból áll, hogy a zsidó hitet tönkre akarják reformálni, azért ő a conservatívek mellett emelt szót. De meggyőződött, hogy a congressusi párt alapszabályai mellett a legvallásosabb orthodox község is fennállhat, azért véleményét visszavonja.

És azok a községek mind azokkal a nemes tradíciókkal, azzal a szigorú vallásos szellemmel, a hol a szombatot és ünnepnapokat oly rigorositással megtartják, a hol a tórah emlíni nevelkednek a gyermekek, hol a kilencz éves fiú többet tud a szent tanból, mint egy féltuczat Reich Iczik, — az mind, mind „egészen idegen hitfeleket”, mert egy tudatlan és lelkiismeretlen, de raffinirozott és vakmerő kalandorban, kinek háta mögött ép oly zajos, mint kétes mult van, hinni nem akarnak.

A zsidók történelme csak egyetlen hasonló esetet ismer: Frank, az álmesiás pálinkaégető volt, azért számtalanon hittek benne, és csak midőn kikeresztelkedett és a zsidóság ellen fordult, látták be tévedésüket; sokan még azután is hittek a tudatlan, de válalkozó és nagyeszű csalóban.

Rátérünk lapunk legközelebbi számában a felterjesztés többi pontjára is, itt azonban még csak az iskolákra vonatkozó állítását akarjuk megvilágítani, már csak azért is, mert ugyan e számban közzétett a zsidó népiskola táblázata elég ríktó illusztrációját képezi amaz ember vakmerőségének, elvetemedettségének.

A községek kettéválása — írja Reich Ignác — nagy hasznára van a népnevelési ügynek, mert a különvált orthodoxok nyomban külön iskolát állítanak fel; említi aztán a roppant érdemeket, miket az orthodoxok a zsidó népiskola körül szereztek, de mikről — úgy mond Reich Ignác — neki a miniszternek szólni nem kell, mert hisz megvannak a miniszteriumban a hivatalos adatok.

És ezt ez az ember a *közoktatásügyi* miniszternek merészkedik mondani!

Abban bizik, hogy a miniszter a tőle származó iratokat ugyis visszautasítja, neki azonban meg van az a nagy haszna, hogy hivatát újból bolondíthatja, rámutatván arra, mit a miniszternek mondott és a mit ők igenis elhisznek neki; mert Reich Ignác felterjesztését kinyomatta és szétküldötte embereinek.

Mi őszinte barátja vagyunk az orthodoxoknak; hisz a gyalázatos vezetés ellen ép azért viselünk háborút, mert meg akarnók szabadítani őket az egész szervezetüket pusztítással fenyegető rákfenétől; azt azonban ne várják tőlünk, hogy fogyatkozásaiknak, hibáiknak hizelegni fogunk. Az orthodoxok majdnem felét teszik az ország zsidó lakosainak, de a zsidó iskoláknak *még egy ötödrészt sem tartják fenn*. Egy pillantás Máramaros, Bereg, Ugocsa és Ungmegyékre, hol *csakis orthodox hitközségek* állanak fenn, vagy a többi megyékre, hol vagy csupán, vagy tulsúlyban orthodox hitközségek vannak és meggyőződünk, hogy, vagy épenséggel nincs iskolájuk, vagy a lakosság számához képest, viszonyítva más megye zsidó lakosságához és iskoláihoz eltörpülő csekély számban vannak. *Reich Ignác és csatlósai esküdt ellensége az iskolának*. Ha egynehány orthodox községnek van jó iskolájuk, azok vagy fennállottak már még mielőtt Reich garázdálkodását megkezdte, de a melyek kegyét

megnyerni soh'sem tudták, vagy létrejöttek Reich Ignác *akarata ellenére*. A hol megvetette lábát, a hol befolyása nagy és benne biznak, *ott iskola nincs*, és ha volt, *elcsenevészett, vagy egészen megszünt*.

A hol kettévált a hitközség — úgy mond Reich — új orthodox iskola támadt.

Hol támadtak és milyen iskolák azok?

Ime az utolsó években támadt orthodox hitközségek:

A debreczeni statusquo hitközségből Reich magához csalogatta az elégedetlen, *de korántsem jámborabb* elemeket, melyek vezérei roshakoholosdit akartak játszani; orthodox hitközség támadt, nagy kárára az anyahitközségnek, de iskolára még nem is gondoltak. Nyiregyházán is ugyanezt tette Reich, de az ottani orthodoxok gyermekei még most is az „egészen idegen felekezet“ jól szervezett iskolájába járnak; a nagykárolyi statusquo hitközségből is kiharított Reich egy darabot, melyből orthodox hitközséget formált, orthodox iskola azonban ott sincs; nincs a dunaföldvári, a komáromi, a szombathelyi, az egri, a békés-csabai, a gyöngyösi orthodoxoknak sem és a „szegedi orthodox hitközség“ szintén a „zsidóságtól elszakadt neologok“ mintaiskolájába menesztette gyermekeit.

Nemcsak gonoszság, de esztelenség is azt állítani, hogy a szétválás csak előnyére válik a kulturintézményeknek. A szétválás teremt mindenesetre új kiadásokat, de nem teremt új jövedelmi forrásokat. Gyengíti az anyaközséget, az ujonnan támadt község meg épenséggel semmire sem való. Torzképe az csak egy községnek, a mívő többek közt a makói »orthodox hitközség«, melynek rabbija, mert 4 év óta fizetést nem kapott, a koldusbothoz nyúlt, melynek iskolája nevetséges komédia, az anyahitközségnek azért természetesen ártott a különválás.

Szemérmetlen hazug állítás, melyet csak Reich Ignác bőru ember koczkáztathat pirulás nélkül, hogy a kettéválás a zsidó népiskola érdekeit mozditja elő, szemérmetlen és hazug, mint a többi állítása, melyekre a következő számunkban térünk.

(Folytatjuk)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **dec. végén** lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre . . . . . 7 frt — kr
fél évre . . . . . 3 frt 50 kr.
negyed évre . . . . . 1 frt 75 kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak:

egész évre . . . . . 6 frt — kr.
fél évre . . . . . 3 frt — kr.
negyed évre . . . . . 1 frt 50 kr.

Az „Egyenlőség“
szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váci-körút 2 3. sz.

Naptár.

Vasárnap (1888 deczember 2) 5649 kiszlev hó (30-napos) 28., chanuka 4. napja; hétfő chanuka 5., kiszlev 29. napja; kedd chanuka 6., rós-chódes tévész első, kiszlev hó utolsó napja (hasádló); szerda chanuka 7., roschódes tévész 2., tévész hó 1-ső napja; csütörtök chanuka utolsó, tévész 2., péntek 3., szombat 4. napja. *Hetiszidra: Vajigas.*

H I R E K.

Anyaghalmaz miatt lapunk mai számából tárczánk és regényünk és még egyéb közlemények kimaradtak.

— **A pesti zsidó nagy hitközség új korháza javára** a lefolyt héten adakoztak: **Feldmann Károly G. 2500** frtot, **Schwarz Ignác** és neje **1000** frtot, **Müller Vilmos** (lábadozók javára) **1000** frtot, **N. N. 1000** frto., **Leitersdorfer Lipót** és neje **1000** frtot, **Keppich Emil 500** frtot, **Schwarz Lajos 500** frtot, **Schwarz Samu 500** frtot, **Herzfelder Manó 500** frtot, özv. **Keppich Róza 200** frtot, **Klinger Henrik Bécs 200** frtot, **Übersohn József és Miksa 150** frtot, **N. N. 150** frtot, **Keppély Géza 100** frtot, dr. **Neményi Ambrus 100** frtot, dr. **Baumgarten Antal 100** frtot, **Bergl Adolf** és neje **100** frtot, dr. **Unger Bernát 100** frtot, **Kitseer Sámuel 100** frtot, **Gregersohn G. és fiai 100** frtot, **Trotzer Alajos 100** frtot, **Lord és társa 100** frtot, **N. N. 100** frtot, **Bass Lajos 50** frtot.

— **Rabbi felavatás.** November 28-án avatták fel az országos rabbiképző intézetben ennek volt növendékét, Dr. *Flesch Ármint*, ki már egy év óta az ókanizsai zsidó hitközség rabbija. A felavatást a rabbi-vizsga előzte meg, melyet *Bloch Mózes* rabbi, szeminárium igazgató és a felső tanfolyam talmud tanára, *Höchmuth Ábrahám*, veszprémi főrabbi, Dr. *Kayserting M.* pesti rabbi, Dr. *Kaufman Dávid* és Dr. *Bacher Vilmos* rabbik, a szeminárium felső tanfolyam tanárai és *Oesterreicher P.* ó budai rabbisági ülnök vezettek. A vizsga 4 órán át tartott és az examinátorok teljes megalégedésére végződött. Az új rabbinak a már többször leirt formalítások közt héber beszéd kíséretében nyújtotta át az ősz elnök a héber hatórót, mire a 23 éves rabbi megható szavakban köszönte meg az intézetben nyert oktatást. Dr. *Flesch* félév előtt veje lett az ország egyik legkiválóbb talmud tudós papjának, a nagykárolyi rabbinak, miáltal sógora lett Dr. *Lóvy Mór* temesvári, és Dr. *Perlsz Ármin* kecskeméti rabbinak, kik szintén vejei a nagykárolyi rabbinak,

— **Mannheimer Frigyes**, a pesti izr. hitközségnek 40 éven át volt hitoktatója, nov. hó 28-án 80 éves korában Budapesten meghalt. Az elhunyt mint a gymnasiumok és reáliskolák hittanára ritka buzgósággal és nagy tudományossággal, de a mellett oly élvezetes előadó modorban csepegtette be az ifjuság lelületébe a vallástudományt és vallásosságot, hogy azok igaz szeretettel és odaadással ragaszkodtak tanárukhoz. Mielőtt Pestre jött, több előkelő városban, többek között

Veszprémben is mint rabbi működött. Egyházi szónoklatai könyvalakban is megjelentek s azok jellemzésére elegendő, ha *Jellinek* Henriknek, a nagynevű bécsi hitszónoknak szavait idézzük, ki azokat az egyházi szónoklat valóságos remekeinek nevezi egyik művében. A boldogult roppant tudományú ember volt, ki az irodalom terén is szép sikerrel működött. A német külföldi szépirodalmi lapok a legutolsó évekig hoztak tőle gyönyörű költeményeket s egyéb szépirodalmi dolgozatokat. A „Djoscuren“ cz. előkelő szépirodalmi folyóiratba még nem rég jelentek meg versei. Legutóbb a bibliát fordította le. Fiaira igaz büszkeséggel tekinthetett. Az egyik, Ágoston, mint festőművész az ország határain jóval túlmenő hirnévre tett szert, a másik, Gyula, mint zeneszerző és zeneművész tette nevét ismeretessé, másik két fia, hivataloskodása mellett a szépirodalommal foglalkozik sikerrel. *Ilyen* gyermekek hátrahagyása mellett nyugodtan hajtotta örök nyugalomra fejét az aggastyán, ki mindazoknak szeretetét és tiszteletét viszi magával a sírba, a kik az ő aranytiszta jellemét, szelid lelkületét és szigorú kötelességérzetét ismerték.

— **Ruhakiosztás.** A pesti zsidó nagyhitközség sip-utcai fuiskolájában a közelmúlt napokban a téli ruhák ünnepélyes kiosztása történt a segélyre szorult, szegény tanulók közt. Az ünnepély, mely az intézet tornatermében az előjáróság, dr. *Bárdny* József, hitk. tanfelügyelő és diszes vendégkoszoru jelenlétében folyt le, fényes tanubizonyoságot tesz a hitközség ritka áldozatkészsége és nemeslelkű jótékonyága mellett. Kiosztatott ugyanis ez alkalommal 152 db. kabát, 232 nadrág és 268 pár csizma; azonkívül a nagy-mezőutcai iskolába járó szegény tanulók közt kiosztatott 34 kabát, 71 nadrág és 76 pár csizma. Az ünnepélyt *Szántó* Eleázár, igazgató emelkedett hangú, magvas tartalmú beszédével nyitotta meg, melyben a felebaráti szeretet eme magasztos tényeért hálás elismerését nyilvánítva, a tanuló ifjúságot hatványozott munka kifejtésére sarkalá. Mire *Schweiger* ur az előjáróság nevében gyűjtő hatású és lendületteljes beszédben válaszolván, köszönetet szavazott a tanítói testület részéről tapasztalt önzéstelen ügybuzgalomért, jelesül pedig ama nemeslelkű emberbarátoknak, kik bőkezűségükkel a mai ünnepély anyagi sikerének emeléséhez hozzájárultak. Hazafias szellemtől átlengett beszéde további folyamában lelkes szavakkal dicsőíté a munkát, mely nemes ékszer gyanánt ragyog a polgári erények koszorújában. — Az éljenzések lecsillapultával a 6. osztály egyik növendéke szabatos magyarsággal tolmácsolá a megajándékozott tanulóifjúság hálaérzelmeit. Minthogy az ünnepély történetesen a tornateremben tartott, rokonszenves fogadtatásban részesült disztornai rögtönzöttetett. *M. F.*

A főváros szegény-gyermekkert-egylet mint minden évben, most is összes, óvodájába járó gyermekeket (közel 200-at) tetőtől-talpig téliruhával látta el. Az ez évi felruházás (m. hó 25-én) különösen szép ünnepélylyel volt összekötve. A nagy iskolateremben elhelyezték ugyanis a választmányi tagok által készített, dr. *Grosz* Sándor, az érdemes elnök olajban festett sikerült életnagyságu

arczképét. A festmény *Kövess* Izsó fiatal művész hitsorsunkat dicséri. Az ünnepélyen jelen volt a diszelnőkné, *Bischitz* Johanna urnő is, ki azt a kellemetes hirt hozta az egyletnek, hogy *Hirsch* báró adományozott 5000 frton kívül újból 2000 frtot küldött az egyletnek. *Schönfeld* Julia urnő alelnök, ki a felruháztatás körül mint minden évben, ugy most is sokat fáradozott, a gyermekeket pompásan megozsonáltatta. Ugyanez alkalommal *Kohn* Arnold ur által adományozott gyönyörű nagy márványtáblát helyeztek el a tanácsteremben, melyen a következő felirat diszlik: „A fővárosi szegény-gyermekkert-egylet körül hervadhatlan érdemeket szereztek: (a tábla közepén) *Bischitz* Johanna és dr. *Grosz* Sándor; (az oldalakon) *Schönfeld* Julia, *Berger* Paula, *Szegvári* Dániel, dr. *Schwarz* Gyula, *Schillinger* Miksa, *Kohányi* Sámuel.

— **Chanuka ünnepély.** A pesti izr. fiárvaház pompás imaterme szép ünnepély színhelye volt nov. hó 29-én. E napon ülték meg ugyanis Chanuka ünnepét az árvaház növendékei. Ez alkalommal a termet igen diszes közönség töltötte meg. Az árva fiuk számra nézve körülbelül százan, szépen sorrendben vonultak be az imaterembe. Az estima megtartása után meggyújtották a gyertyákat, mire *Csajági* Béla igazgató-tanító igen sikerült, eszmékben gazdag ünnepi szónoklatot tartott. Azután a gyermekek a dúsan terített asztalhoz ültek. Ajándékokban sem volt hiány. A népünnepély létrejöttén, mint az árvák ügyében mindenütt, a fáradhatlan elnököt *Deutsch* Jakabot illeti meg a méltó elismerés.

— **Felolvasás.** *Sturm* Albert dr. jeles író, a Kisfaludy-társaság tagja, ki lapunknak is munkatársa, e hó 28 án, nevezett társulat havi gyűlésén élénk tetszéssel fogadott emlékbeszédet tartott *Ring* Mihály tagtársa fölött.

— **Zsidó polgármesterjelölt.** Nagybecskereken a Kuliffay polgármester elhalálózása folytán megüresedett polgármesteri állásra *Weisz* Manó ottani ügyvéd is jelölve van.

— **Loewe Lajos dr.,** Montefiore Mózes titkárának elhunytáról e lapok 44. számában röviden megemlékeztünk. A boldogult, ki 80 évet élt, Zülzben, Sziléziában született. Tanulmányait Lissában, Nikolsburgban és Pozsonyban végezte s azután Berlinben fejezte be az egyetemi tanulmányokat. Roppant bő nyelvészeti ismereteivel már akkortájt feltűnést keltett, ugy hogy midőn Londonban letelepedett, a legelőkelőbb angol tudományos körökbe volt bejárata. Különösen kegyelte őt a suffexi herczeg, kinek ajánlatával Oxfordban és Cambridgeben végzett tudományos buvárlatokat. Irt több nyelvészeti művet, melyek szép nevet szereztek neki. E nemü jelesebb művei: Az egyiptomi nyelv eredete; Efes Dommim; Mateh Dan we-Kasair stb. Beutazta a keletet, hol sok veszélynek volt kitéve. Így többek között a drusok is megtámadták őt, ugy hogy csak beduinak átöltözve folytathatta utját. Montefioret, ki nagyon megkedvelte, kísérte keleti útjában Palesztinába és Damaszkuszba. 1854-ben nagyszabású czirkasz szótárt adott ki

és a bibliát nubiai nyelvre fordította. Ő volt a hirneves »Jewish College«-nek vezetője. Ezen működése közben nagy csapás érte, a mennyiben fia fürdés közben a hülámokban lelte halálát. Élte utolsó éveiben a Judith Collegenek igazgatója volt. Mily nagy bizalommal viseltetett iránta Montefiore, bizonyítja az is, hogy összes naplóját és leveleit ő rá bizta, hogy azokból írja meg Montefiore nevének életrajzát. E művet Loewe juniusban fejezte be s nemsokára napvilágot fog látni. Az elhunytanak hagyatékában számos értékes nyelvészeti közlemény maradt, melyek hozzá fognak járulni nevének fennmaradásához.

— **Hirsch báró 12 milliós francos adományát,** melyről lapunk 'egyik előző számának vezércikkében emlékeztünk meg, már átadta Taaffe miniszterelnöknek azon hozzátevással, hogy uralkodónk 40 éves jubileuma alkalmából határozta el magát ez alapítványra, mely, mint már többször említettük, Galícia és Bukovina legnyomorultabb néposztályának segélyezésére és műveltségének emelésére van szánva.

— **I. Ferencz József 40 éves uralkodói jubileuma** alkalmából *Gartenberger* Mózes drohobitsi nagykereskedő és nagybirtokos százezer forintos alapítványt tett aggodalmak menhelyére. Deczember másodikán, mint a jubileum napján, fogják az első kapavágást megtenni az épülethez.

— **Halálozás.** *Neuwelt* Jozefa, *Neuwelt* Ármin, a pesti izr. hitközség derék előjárójának anyja, ki a jótékonyt elteljes életén át mindenkor fáradhatlanul gyakorolta, e napokban elhunyt Várpalotán, 106 éves korában.

— **Goldmarck Károly Budapesten.** A hirneves zeneszerző jelenleg Budapesten tartózkodik, hova nov. 28-án érkezett gmundeni magányából, hogy a philharmonikusok hangversenyén maga dirigálja egyik újabb, még sehol elő nem adott nyitányát, a »Tavaszt«. Kiváló hitsorsosunkat zajos ovációkkal fogadták. A karmesteri emelvénnyel való megjelenése alkalmával perczekig tartó tapssal fogadta a művészt a Vigadót megtöltő előkelő közönség. A nyitány fényes sikert ért el. Ugyanekkor mutatta be *Popper* Dávid, a világhírű hegedűművész egy újabb szerzeményét, zajos hatást érve el vele.

— **A tévelygők utmutatója.** Mózes ben Maimun ezen feliratu hirneves munkájának II. kötetéből vettük a második füzetet, melyet úgy mint az első kötetet is, *Klein* Mór dr. nagy-beckskereki főrabbi fordít ügyesen s lát el szakavatott irodalmi jegyzetekkel. A jeles munkára még visszatérünk.

— **Magyar rabbi Morvaországban.** A bonyhádi rabbi, *Reich* drt, a boskovitzi hitközség rabbijává választották meg. Megjegyezzük, hogy elődei mind kiváló hírnévű rabbik voltak s ez állás a legelőkelőbb rabbiállások közé tartozik Morvaországban.

— **Magyar zsidó képviselőjelölt az Egyesült-Államokban.** Mint New-Yorkból jelentik, az egyik ottani kerületlen *Szwarcz* Gyulát, Magyarországból Amerikába költözött köztisztviselőként álló ügyvédet léptették fel képviselőjelöltül. Megválasztatása valószínű

A pesti Chevra-Kadisa,
mely csak minden 3 évben vesz fel kötelékébe új tagokat, f. év deczember hó 2-től ugyan e hó 7-eig bezárólag eszközli az új tagok felvételt, mely délelőtt 9-től 12-ig és délután 3-tól 6-ig a Chevra Kadisa nagy gyűléstermében történik.

A kik felvétetni kívánnak, sziveskedjenek a megjelölt idő alatt a Chevra Kadisa hivatalos helyiségébe (VI. váczikörút 37) fáradni.

A Chevra Kadisa előjárósága.

Árlejtési hirdetemény.

A pesti izr. hitközség az általa Budapesten, VI. ker. Aréna-ut és Szabolcs-utca sarkán épített új kórház-épületeiben szükséges *vízvezetési berendezés és csatorná:ási* munkáira nyilvános árlejtést hirdet.

Vállalkozók felhivatnak, hogy írásba foglalt zárt és kellőleg lepecsételt ajánlataikat a pesti izr. hitközség titkári kivatalánál VII. ker. Dohány utca 8. sz. a. legkésőbb **1888. évi deczemb. 31-én d. u. 5 óráig** benyujtsák és ezzel egyidejűleg az ajánlati összeg 10%-át készpénzben, budapesti hitelintézeti betétkönyvben, pénztári utalványban, vagy óvadékképes értékpapirokban, (melyeknek a napi árfolyam szerinti 90%-a számítottatik) bánatpénzképen letegyék. Később beérkezett ajánlatok figyelembe nem vétetnek. Az ajánlati és szerződési feltételek, tervek az építést vezető műépítész: *Freund Vilmos* urnál (Budapest, Andrássy-ut 21. sz. a.) betekintheők, illetve átvehetők. A beérkezett ajánlatok felett a pesti izr. hitközség kórházépítési bizottsága zárt ülésben fog határozni, fenntartván magának a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok között szabadon választhasson.

Budapesten, 1888. november hó 30 án.

A pesti izr. hitközség előjárósága.

(Utánnnyomat nem díjaztatik.)

Pályázat.

A tizza földvári (Jász-Nagy-Kun-Szolnokmegye) statusquo izr. hitközségben egy **jó előimádkozó** állása, kinek egyuttal **sóchet ubódék, kóré, mohel umóréhó: róóhnak** is kell lennie, töltendő be; **évi fizetés 350 frt**, szabad lakás, egész sechita és szokásos mellékjövedelmek.

Jónevű rabbiktól nyert képesítésekkel (kaboló) ellátott alkalmas pályázók szükséges bizonyítványaik beküldésével sziveskedjenek **f. évi deczember hó 20-ig** az alulirt elnökséghez fordulni.

Az állás legkésőbb 1889. évi január 1-én töltendő be.

Próbaelőadások megkivántatnak, utiköltségek csak az alkalmazottnak fognak megtérítettetni.

Tizza-Földvár, 1883. november 29-én,

Braun József.

hitk. jegyző.

Rotits Mór,

elnök.